

УДК 378

МЕДІАКОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: АНАЛІЗ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Побережник І.О., Хоружа Л.Л.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті проаналізовано зміст професійної підготовки медіакомпетентності майбутніх викладачів вищого навчального закладу. Проаналізовано поняття медіакомпетентність. Було виділено складові медіакомпетентності. Проведено аналіз навчальних програм магістрів.

Ключові слова: медіа, медіаосвіта, медіакомпетентність, медіатекст, медіатех-нології.

Постановка проблеми. Світ змінюється з надзвичайною швидкістю. Усі ми, бажаємо цього чи ні, стали не лише свідками інформаційної революції, а й її учасниками. Відбувається переоцінка багатьох цінностей (від духовно-культурних до матеріально економічних), перехід від нестримного прагнення кількісних показників економічного розвитку до покращення якості життя, стабільного розвитку й екологічної безпеки. За таких умов виникає гостра необхідність створення такого суспільства, яке займалось би безперервним збільшенням «розумової сили» роду людського [3, с. 6].

У XXI ст. темпи зростання кількості інформації вражають. Як засвідчують дослідники, щорічний її приріст у 8 разів перевищує фонди Бібліотеки Конгресу у Вашингтоні, а там все-таки 17 мільйонів томів! Іншими словами, кожного року на планеті треба було б відкривати вісім

нових «Бібліотек Конгресу», щоб помістити всю друковану продукцію [1, с. 151].

Теорія і практика медіаосвіти в сучасному педагогічному дискурсі стає предметом наукового дослідження багатьох учених, активізує увагу до широкого кола проблем: дослідження мас-медіа в цілому, моделей і методів медіаосвіти (Д. Бекінгем, Л. Зазнобіна, Д. Консідайн, С. Пензін, Ю. Усов, О. Шариков та ін.), психолого-педагогічні дослідження з питань медіаосвіти (Л. Баженова, О. Баранов, О. Бондаренко, Н. Габор, Р. Куїн, О. Федоров та ін.); роль засобів масової комунікації у вихованні учнівської молоді (С. Дорогий, В. Лизанчук, Г. Усова), вітчизняний та світовий досвід медіаосвіти (А. Дилижан, О. Нечай, О. Самарцев, О. Шариков, Є. Черкашин). Проблема медіаосвіти дітей та учнівської молоді досліджувалася в дисертаційних роботах останніх років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання медіа в навчально-виховному процесі є важливим засобом для розбудови системи освіти відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства. Провідною складовою професійної майстерності сучасного педагога є його медіакомпетентність. Теоретичні аспекти проблеми формування медіакомпетентності педагогів досліджували такі українські дослідники: Л.А. Найдьонова, Б.В. Потятиник, С.В. Іць, Г.В. Онкович, та ін. Також до медіа грамотності зверталися такі відомі російські дослідники як: І.А. Доніна, А.В. Федоров, М.В. Кузьміна, В.В. Мантуленко, В.В. Протопопова, І.А. Фатєєва та ін.

Проблеми формування медіакомпетентності педагогів досліджували В.В. Протопопова, В.В. Мантуленко, Л.А. Найдьонова, М.В. Кузьміна, І.А. Доніна, А.В. Федоров, І.А. Фатєєва та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На нашу думку, медіаосвіта педагогічних кадрів є вагомим проблемою державного рівня, а підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів, що володіють необхідним рівнем медіакомпетентності, буде актуальне на всіх рівнях державної системи педагогічної освіти.

Методика формування медіакомпетентності ґрунтується на реалізації різних завдань творчого характеру, що сприяють засвоєнню знань про прийоми сприйняття й аналізу медіатекстів, застосуванню цих знань у різних ситуаціях, розвитку досвіду створення медіатекстів, творчого контакту з медіа.

Медіакомпетентність дає розуміння того, як медіатексти, допомагають пізнати навколишній світ й інформаційно-насичене навколишнє середовище, вплинути на рівень медіакультури студента.

Педагог, занурений в середовище, яке підвищує його рівень медіакомпетентності, оволодіває навиками вивчення, аналізу, інтерпретації медіатекстів, вмінням створення самостійного медіапродукту. Тільки таким чином, долучившись до світу медіа, він може сприяти формуванню медіакультури своїх студентів. Важливими умовами формування медіакомпетентності вчителя є:

1) наявність фундаментальної підготовки з інформатики, без якої неможлива експлуатація засобів ІКТ і реалізація їх потенціалу в освітніх цілях, а також знань з психолого-педагогічних наук, засвоєння яких необхідне для ефективного здійснення всіх функцій, пов'язаних з використанням засобів мас-медіа в навчальному процесі;

2) формування медіакомпетентності майбутніх учителів у системі вищої педагогічної освіти може бути забезпечене за умови відповідності структури й змісту їх підготовки сучасним тенденціям, розвитку інформатики й ІКТ в освіті, відбору змісту і форм навчання відповідно до видів інформаційної діяльності педагога кожного фаху;

3) в умовах недостатньої готовності вчителів до впровадження мас-медіа в навчальний процес до завдань підвищення їх кваліфікації у післядипломний період мають увійти такі, що пов'язані з формуванням власної медіаграмотності і медіаграмотності учнів [6].

О. Федоров зазначає, що медіакомпетентність учителя характеризують такі показники:

1) мотиваційний (різномісні мотиви медіаосвітньої діяльності, прагнення до вдосконалення своїх знань і вмінь у сфері медіаосвіти);

2) інформаційний (систематична інформованість, ґрунтовні науково-педагогічні знання в галузі медіаосвіти);

3) методичний (розвинені методичні вміння в області медіаосвіти, наприклад, вміння дати установку на медіасприйняття, пояснити причини, умови та характер виникнення явища, вміння розвивати сприйняття учнів, виявляти рівні їх розвитку в галузі медіакультури, обирати оптимальні методи, засоби і форми проведення занять, дослідницькі вміння тощо; яскраво виражений педагогічний артистизм: загальна педагогічна культура, зовнішній вигляд, самопрезентація, самоконтроль, наявність зворотного зв'язку з аудиторією тощо);

4) діяльнісний (систематична медіаосвітня діяльність у процесі навчальних занять різних типів, активна дослідницька медіа педагогічна діяльність);

5) креативний (яскраво виражений рівень творчого початку в медіаосвітній діяльності (тобто прояв гнучкості, мобільності, асоціативності, оригінальності, антистереотипності мислення, розвиненості уяви, фантазії тощо) [5, с. 253].

Оскільки медіаосвіта педагогічних кадрів є вагомим проблемою, нами було вирішено провести аналіз навчальних програм магістрів, щоб дізнатися на скільки майбутніх педагогів готують бути медіакомпетентними у своїй рботі.

Для порівняння ми обрали такі спеціальності: «Педагогіка вищої школи» та «Іспанська філологія».

Таблиця 1

«Педагогіка вищої школи»	«Іспанська філологія»
1. Структуровано побудована програма	1. Структуровано побудована програма
2. Достатня кількість предметів по основній спеціалізації та додатковій	2. Поглиблене вивчення предметів за фахом
3. Присутні такі види практик: асистентська, методична, науково-дослідна	3. Присутні такі види практик: асистентська, науково-дослідна

Джерело: розроблено авторами

В першу чергу слід відзначити, що напрям «Педагогіка вищої школи» на відмінно від «Іспанської філології» «отримують додаткову спеціалізацію: управління електронним навчанням. Як ми бачимо по спеціалізації «Педагогіка вищої школи», достатня кількість предметів як за основним фахом та і за додатковим, та найголовніше, є можливість закріпити свої знання на практиці, одна з найголовніших являється методична.

По спеціалізації «Іспанська філологія», ми можемо зробити висновок, що для іспанської філології, є дуже важливим, поглиблення власних знань лише з основного предмету, але відсутність методичної практики, не дає можливість закріпити отриманні знання.

Зробивши невеликий аналіз цих спеціальностей, ми можемо зробити такий висновок, що для деяких спеціальностей, все ж таки залишається головним, це поглиблене вивчення фахового предмету, але не слід забувати, що знати основний

предмет, це не означає бути успішним. Наш світ розвивається, і ми повинні розуміти, що в наш час, ми повинні вчитися працювати та використовувати сучасні ІКТ, та бути медіакомпетентними.

Формулювання цілей статті. Медіакомпетентність дає розуміння того, як медіатексти, допомагають пізнати навколишній світ й інформаційно насичене навколишнє середовище, вплинути на рівень медіакультури студента.

Педагог, занурений в середовище, яке підвищує його рівень медіакомпетентності, оволодіває навиками вивчення, аналізу, інтерпретації медіатекстів, вмінням створення самостійного медіапродукту. Тільки таким чином, долучившись до світу медіа, він може сприяти формуванню медіакультури своїх студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Щоб підготувати майбутніх викладачів до використання медіатехнологій у навчальному процесі, потрібно визначити основні показники медіакомпетентності. Складниками медіакомпетентності вважаємо такі:

- знання дидактичних можливостей та сучасних тенденцій розвитку різних мультимедійних технологій;
- орієнтація в інформаційному потоці і вміння оперативного аналізу цього потоку;
- знання методів проектування електронних дидактичних засобів та вміння працювати з ними в навчальному процесі;
- розуміння дидактичних властивостей різних медіа-засобів, їх можливостей щодо розвитку особистості слухачів;
- уміння здійснювати обґрунтований вибір мультимедіа-засобів для реалізації педагогічних цілей;
- уміння проектувати педагогічні цілі й завдання з урахуванням освітнього ресурсу електронних дидактичних засобів;
- знання особливостей сприйняття медіа-текстів;
- володіння навичками аналізу змісту медіатекстів;
- здатність самостійно створювати медіа-тексти;
- уміння розробляти методики проведення комп'ютерних лабораторно-практичних занять;
- уміння готувати конспекти лекцій-презентацій, фрагменти відеосупроводу в аналоговому й цифровому форматі, електронні навчально-методичні комплекси;
- уміння здійснювати роботу з електронною поштою (e-mail);
- уміння проводити адміністрування Web-сайту (Web-сторінки), віртуальні консультації, відео-конференції [4, с. 127].

Враховуючи те, що показником готовності фахівця будь-якої професії до виконання певного виду діяльності сьогодні визнано медіакомпетентність, яку будемо розуміти як інтегровану характеристику особистості педагога, що ґрунтується на сукупності його мотивів, знань, умінь, цінностей і здатностей, котрі спроможні забезпечити медіаосвіту студентів.

Покликання викладача – навчати студентів самостійно опрацьовувати, диференціювати, оцінювати й систематизувати інформацію. Тому що мас-медіа активно втручаються в освіту, змінюючи технології навчально-виховного процесу, та змісту викладачі зобов'язані мати розвинуті ме-

тодичні навички роботи з мультимедіа. Завдання педагога полягає в тому, щоб організувати для студентів середовище, яке сприяло б спільному пізнанню нових можливостей.

С. Ауфенангер і деякі інші німецькі дослідники виділяють наступні складові медіакомпетентності:

- пізнавальна складова стосується знання, розуміння й аналізу медіа та запропонованої ними інформації;
- моральна складова: медіа повинні розглядатися й оцінюватися в етичному аспекті. Це стосується не тільки медіазмісту, а й етичних аспектів виробництва медіа, їх соціальної сумісності, а також передбачуваних впливів на особистість;
- соціальна складова: соціальний вплив медіа на різні категорії населення та соціальні групи суспільства;
- ефективна складова: медіа повинні виконувати функцію спілкування й отримання задоволення;
- діяльнісна складова: уміння користуватися медіа, самостійно й активно організувати роботу з ними [2, с. 333]

Відомий американський медіапедагог С.Дж. Берен склав класифікацію умінь, необхідних для медіакомпетентності особистості:

- здатність і готовність докласти зусилля, щоб сприймати, розуміти зміст медіатексту й фільтрувати «шум»;
- розуміння сили впливу медіатекстів;
- здатність розрізнати емоційну реакцію при сприйнятті медіатекстів, щоб діяти відповідно;
- розвиток компетентного припущення про зміст медіатексту;
- знання жанрів медіатекстів і здатність визначати їх синтез;
- здатність міркувати про медіатексти критично, незалежно від того, наскільки впливові їх джерела;
- знання специфіки мови різних медіа й здатність розуміти їх вплив, незалежно від складності медіатекстів [2, с. 333].

Ідентичну, але більш систематизовану структуру медіакомпетентності, розробив німецький педагог В. Вебер:

- По-перше, це дві форми діялісно-орієнтованого аналізу медіа: відбір і використання того, що можуть запропонувати медіа, та розробка свого власного медіапродукту.
 - По-друге, в аспектах змісту обидві форми включають: знання та аналітичні здібності, пов'язані з креативними можливостями, на яких засновані різні види медіа; передумови для ефективного використання медіа; економічні, соціальні, технічні, політичні умови, які пов'язані з виробництвом і розповсюдженням медіапродуктів [2, с. 333].
- Сучасний фахівець повинен володіти високим рівнем професійної культури, що проявляється у здатності творчо мислити, постійній орієнтації на пошук і новизну, використанні науково технічних знань для розв'язання технічних проблем. Завдання, яке стоїть перед майбутніми викладачами вищих навчальних закладів, – вивчення можливостей Інтернет – ресурсів і їх ефективного застосування, випуск електронної дошки оголошень, використання електронної пошти для індивідуального пересилання кореспонденції,

створення посилань на сайти в мережі Інтернет, які можуть бути корисними для майбутніх викладачів ВНЗ і відкривають доступ до каталогів бібліотек або на індивідуальні сторінки студентів.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Таким чином, медіакомпетентність педагога багатомірна й вимагає подальшої перспективи, що заснована на розгалуженій структурі знань і вмінь. Це не застигла категорія, підвищувати ступінь медіакомпетентності можна протягом усієї педагогічної діяльності. Медіакомпетент-

ність дає педагогам розуміння того, як медіатексти, що є частиною щоденного життя, допомагають пізнати навколишній світ й інформаційно насичене навколишнє середовище, вплинути на рівень медіакультури учня. Педагог, занурений в середовище, яке підвищує його рівень медіакомпетентності, оволодіває навиками вивчення, аналізу, інтерпретації медіатекстів, вмінням створення самостійного медіапродукту. Тільки таким чином, долучившись до світу медіа, він може сприяти формуванню медіакультури своїх учнів.

Список літератури:

1. Волков А. В. Загадки древней истории [Текст]: підручник / А. В. Волков – Вече, 005. – С. 151.
2. Єрмоленко А. О. медіакомпетентність як необхідна складова професійної майстерності сучасного педагога / А. О. Єрмоленко // Вісник. Серія: Педагогічні науки. – 2016. – № 137. – С. 330-333.
3. Заміський А. А. Інформатизація освіти – резерв підвищення її якості і доступності / А. А. Заміський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2009. – № 1. – С. 6-7.
4. Овсянникова К. Ю. Педагогічні умови формування медіаосвітньої компетентності майбутніх учителів-філологів: обґрунтування проблеми / К. Ю. Овсянникова // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Сер: Педагогіка. – 2014. – № 1. – С. 124-127.
5. Фурсикова Т. В. Креативність як ознака медіакомпетентності майбутніх учителів мистецьких дисциплін / Т. В. Фурсикова // Вісник Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – 2014. – № 133. – С. 247-253.
6. Шарко В. Д. Медіакомпетентність як складова методичної підготовки вчителя та її діагностування. Режим доступу: http://ite.kspu.edu/webfm_send/349

Побережник І.А., Хоружа Л.Л.

Київський університет імені Бориса Грінченка

МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТЬ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ: АНАЛИЗ СОДЕРЖАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Аннотация

В статье проанализировано содержание профессиональной подготовки медиакомпетентности будущих преподавателей высшего учебного заведения. Проанализированы понятия медиакомпетентность. Было выделено составляющие медиакомпетентности. Проведен анализ учебных программ магистров.

Ключевые слова: медиа, медиаобразование, медиакомпетентность, медиатекст, медиатехнологии.

Poberezhnyk I.O., Khoruzha L.L.

Borys Grinchenko Kyiv University

MEDIACOMPETENCE FUTURE TEACHERS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS: ANALYZING THE CONTENT OF TRAINING

Summary

The article analyzes the content of training mediacompetence future teachers of higher education. The notion mediacompetence. It mediacompetence selected components. Analysis curriculum masters.

Keywords: media, media education, media competence, media text, media technology.